

רשימות

בפרשת השבוע

פרשת ויצא

פרק כ"ח פסוק י'

ויצא

רש"י: לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא זיוה, הוא הדרה, יצא משם, פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה, וכן [רות א' ז'] ותצא מן המקום האמור בנעמי ורות.

אפשר לומר שהלימוד הוא מזה שיש פסוק מיותר, כמו הדרשה המובאת ברות, שכתוב שם בפסוק הקודם [ו'] "ותשב משדה מואב", ובפסוק הבא כתוב "ותצא מן המקום", ורש"י במגילת רות מביא כך את הדרשה וזה לשונו "ותצא למה נאמר? הרי כבר נאמר ותשב משדה מואב, ומהיכן תשוב אם לא תצא מן המקום שהיתה שם? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום ניכרת ועושה רושם".

לפי זה י"ל שכמו כן יש לדרוש אצלינו, שבפרשה הקודמת [פרק כ"ח פסוק ז'] כתוב שיעקב עזב את באר שבע לכיוון חרן, אם כן ודאי שהוא יצא מבאר שבע, אבל רש"י אצלינו לומד את הדרשה מהלשון ויצא ולא וילך. [וצריך עיון מדוע שינה מהנאמר במדרש רות].

בהמשך המדרש רבה [רות] שואל שם, מילא אצל נעמי לא נשאר אף צדקת בעיר לכן זה עשה רושם כשיצאה, אבל מדוע אצל יעקב אבינו עשה רושם, הרי יצחק אביו נשאר בעיר?

ומתרץ המדרש שם שאינו דומה שני צדיקים לצדיק אחד. עד כאן.

עוד י"ל על שאלה זו שאף על פי שיצחק אבינו היה בעיר, הרי לכל צדיק יש את היחודיות שלו, ואת דרכו המיוחדת בעבודת הבורא, ולכן אף על פי שנשאר צדיק אחד בעיר, עדיין ביציאתו של הצדיק השני עושה רושם.

יש שואלים למה נאמר דוקא אצל יעקב הענין שיציאת צדיק עושה רושם, וכי יצחק אבינו לא יצא אף פעם מהעיר, וכן אברהם אבינו, האם לא יצא מהעיר, ואצלם לא נזכר דבר זה שיצאו מן העיר? אפשר לתרץ זאת לפי דברי הראשונים שיעקב אבינו יצא בסתר וברח בהחבא, [בעל הטורים], אם כן י"ל שבודאי גם ביציאת האבות מהעיר היה רושם, אך החידוש כאן אצל יעקב אבינו הוא שאפילו שיצא בסתר והחבא גם עשה רושם.

עוד תירצו בעלי מוסר שיחנו חידוש מיוחד אצל יעקב אבינו שעשה רושם, שבדאי אצל יצחק ואברהם יציאתם עשתה רושם, ודבר זה הוא פשוט, ולא צריך לכתבו, אבל הייתי חושב שאצל יעקב שהוא היה איש תם יושב אהלים, והיה שמש בבית שם ועבר ארבע עשרה שנה, ולמד תורה בלילות [בעל הטורים], הייתי חושב שיציאתו מן העיר לא תעשה רושם, לכן התורה כותבת זאת שהוא חידוש, שגם היציאה שלו עשתה רושם, וההסבר הוא כיון שעשיית הרושם תלוי בצדקות של האדם ובפנימיותו, ולא במידת פרסומו.

לפי דברים אלו י"ל כן גם אצל נעמי שהרי כעת היא ירדה מנכסיה וגם נשארה אלמנה, הייתי חושב שלא יעשה רושם, כיון שהיא כעת אשה מסכנה ללא יכולת השפעה, לכן הפסוק הדגיש שבכל זאת יציאתה עשתה רושם, לומר לך שאנשים צדיקים יציאתם מן העיר עושה רושם וזה בזכות צדקותם, ולא בזכות פרסומם ויכולתם הכספית, ואפילו שירדה מנכסיה, כי צדקותה נשאר איתה, ולא רק איש צדיק עושה רושם, אלא גם אשה צדיקה יציאתה עושה רושם.

פרק כ"ח פסוק י"א

וישכב במקום ההוא

רש"י: במקום ההוא מיעוט ששכב אבל כל אותם י"ד שנה ששימש בבית עבר לא שכב, שלמד תורה בלילה.

מצינו הרבה דרשות על חשיבות לימוד התורה דוקא בלילה כגון הא דאיתא בגמרא [חגיגה יב:] כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום שנאמר (תהילים מב פסוק ט) "יומם יצוה ד' חסדו ובלילה שירה עמי", עוד מצינו בגמרא [מנחות קי.] על הפסוק בתהלים (קלד, א) "שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות", מאי בלילות? אמר רבי יוחנן אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה, מעלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה, עוד אמרו בגמרא [תמיד ל"ב:] כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו שנאמר (איכה ב, יט) "קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לברך נכח פני ה'", וכן מצינו במדרש [ויקרא רבה יט, א] רבי יוחנן אמר אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר [איכה ב, יט] "קומי רוני בלילה". עוד מצינו במשנה באבות [פרק ג', משנה ה'] בשם רבי חנינא "הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי ומפנה ליבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו", עד שמצינו שיש ללימוד בלילה לא רק על האדם הלומד אלא ישנה השפעה גם על הבית שבו הוא נמצא, כמו שמצינו בסנהדרין [צב.] ואמר רבי אליעזר כל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה אש אוכלתו שנאמר (איוב כ, כו) כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש וגו', וכן להיפך בצד החיובי מצינו הבטחה טובה בגמרא עירובין הדורשת [ניח:] וא"ר ירמיה בן אלעזר כל בית שנשמעין בו דברי תורה בלילה שוב אינו נחרב, שנאמר (איוב לה, י) ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה, ע"כ.

והשאלה היא מדוע, מה מיוחד ללמוד תורה דוקא בלילה? ועוד הרי בבוקר מוחו צלול יותר ויכול ללמוד טוב יותר?

י"ל שבדאי צריך ללמוד תורה ביום ובלילה שנאמר [יהושע א, ח] "והגית בו יומם ולילה", אך היא הנותנת כיון שבלילה הדבר קשה לו יותר, כיון שלא נח עדיין מטרת היום וגם הוא עייף, וכמו שרבי יהודה דורש בגמרא בעירובין [סה.] לא איברי לילה אלא לשינתא, [ולפי רבי שמעון בן לקיש הסובר שלא איברא סיהרא (ירח) אלא ללמוד תורה ודאי מיושב הדבר, ועיין במהרש"א שם שהסביר מדוע נקט לשון סיהרא ולא נקט לשון לילה, ובמג"א על אור"ח סימן רל"ח], ובכל זאת לומד תורה הרי זה חשוב ביותר ומכאן שכרו הגדול.

עוד י"ל שבלילה שכל העולם יושן ודומם, ורק קול התורה נשמע בגאון. הרי זה מכריז על כבוד שמים בעולם, והוא גם מעשה של קידוש ה', שעושים רצונו של הקב"ה.

עוד י"ל שכיון שבלילה אין מפריעים הרי זה תורה רצופה ללא הפסקים, דבר הנצרך ביותר ללימוד התורה. וכמו שכתב המאירי על דברי הגמ' בעירובין (סו.) "כל זה בא להעיר שכל כוונת האדם תהא לעסוק בדברי תורה ולא לדבר אחר, שכיון שאדם מערב עמהם שום דבר מעסקי העולם, מיד משכח מה שלמד".

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו haseforim@gmail.com